

ЛЕКЦИЯ

на министъра на отбраната, г-н Димитър Стоянов
по случай тържественото откриване на учебната 2022-2023 г. във
Военна академия „Г. С. Раковски“, 01 септември 2022 г., София

**Тема: Предизвикателства пред процеса на модернизация на
въоръжените сили.**

**Уважаеми господин министър
Уважаеми господин началник на отбраната,
Уважаеми преподаватели, слушатели, студенти, докторанти,
Госпожи и господа,**

За мен е чест и привилегия в този тържествен ден за Военна академия “Георги Стойков Раковски“ да изнеса първата лекция за новата учебна година в най-старото висше военно-учебно заведение в България.

Динамиката на международната сцена и сериозните предизвикателства, пред които е изправена България, нашите съюзници и целия демократичен свят, изискват ускорена модернизация на въоръжените сили. Научните и концептуални основи на тези процеси са неразривно свързани с качествено и модерно военно образование и наука. Несъмнено, Военна академия има водеща роля в тази дейност.

Задълбочава се противопоставянето в международните отношения, засилват се досегашните и възникват нови рискове и заплахи за сигурността в света. Средата за сигурност особено се усложни след като Руската Федерация започна война срещу Украйна и възникна заплаха от разширяването ѝ на територии на държави членки на НАТО. Сред главните предизвикателства са и енергийната сигурност, хибридните заплахи, тероризмът, миграционните вълни, организираната престъпност, кибер-престъпността, борбата за контрол над изчерпващите се природни ресурси и глобалните климатични промени.

В обхвата на мандата на служебния кабинет усилията ни ще бъдат насочени към намирането на практически решения и подготовка на документална база за преодоляване на предизвикателствата пред модернизацията на въоръжените сили. Няма да жалим време и сили, за да са убедени българските граждани, че въоръжените сили са и ще продължат да бъдат гарант за сигурността, суверенитета и териториалната цялост на страната.

За успешното изпълнение на тези намерения преди всичко е необходимо адекватно ресурсно осигуряване, за което работим в няколко направления.

Съгласно поетия ангажимент на Срещата на високо равнище на НАТО в Уелс през 2014 г. България изпълнява Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП до 2024 г. След Срещата на върха в Мадрид през юни т.г., този параметър вече се смята като основа, върху която да се надгражда за постигане на 3% от БВП за отбрана. В координация с Министерството на финансите работим по Законопроекта за бюджета за следващата година. Целта е разходите за отбрана да достигнат 2% от БВП още през 2023г. Това ще гарантира поне още 100 млн. лв. за въоръжените сили.

Друга важна задача, по която работим, е създаването на целеви „Фонд за отбрана“, където да се акумулират неизразходваните финансови средства за капиталови разходи през съответната бюджетна година и да се реинвестират във въоръжение и бойна техника, вместо да се връщат обратно в централния бюджет.

На следващо място, основа за модернизацията е проектът на Програма за приоритетни инвестиционни разходи на Министерството на отбраната. Програмата се подготвя за разглеждане от Министерския съвет, с цел последващо приемане от Народното събрание.

Подготвяме и предложение за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили, с което целим да се променят или премахнат ограничителните прагове, които на база стойността на проекта за инвестиционен разход определят

правомощията на министъра на отбраната, Министерския съвет и Народното събрание да вземат решение за неговото реализиране.

При липса на действащ парламент правим всичко възможно да бъде направена предварителна документална подготовка по неотложните законодателни инициативи и по крупните инвестиционни проекти.

Втората приоритетна област, в която е съсредоточено нашето внимание и практически усилия, е развиване и подобряване състоянието на проектите, свързани с превъоръжаването.

Един от най-важните приоритетни проекти, който сериозно изостава, е основният проект за Сухопътни войски¹. Проведената за реализацията му процедура беше прекратена през 2021 г., тъй като представените оферти значително надвишават приетата от Народното събрание в Проекта за инвестиционен разход финансова рамка. В тази връзка се извършват допълнителни анализи от ръководената от командира на Сухопътни войски екипна структура на проекта и от Института по отбрана. На тази база Политико-военната направляваща работна група ще предложи варианти за рестартиране на реализацията на проекта. Предвид същественото забавяне на проекта, ключовото му значение за изпълнение на основния ни приоритет по целите на способностите за НАТО и състоянието на бойната техника на Сухопътни войски, при вземането на решение нараства тежестта на фактора „време за реализация на проекта“.

Практически резултати има по проекта за модернизация на танковете Т-72² и по проекта за повишаване на мобилността и защитата на личния състав от Силите за специални операции³. Подготвя се подобен проект и за Морската тактическа група за специални операции от състава на Военноморските сили.

Работи се и по проекта за придобиване на нови трикоординатни радари. Към момента е изготвена Методика за оценка на офертите.

¹ „Придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирана бригада“ на Сухопътни войски

² Проектът се изпълнява съгласно заложените срокове. Завършени са приемните изпитвания на прототипите и успешно преминаха тестовете с първите модернизиранни серийни машини.

³ Получени са 45 машини. Очакват се още осем бронирани машини и дванадесет картечници да бъдат доставени през 2022 г.

След приемането ѝ ще бъде подготвено „Искане за предоставяне на предложения“⁴ за изпращане до фирми-производители на радары.

С ускорени темпове работим по подготовката за разглеждане и приемане от Министерския съвет и впоследствие от Народното събрание на новия проект за инвестиционен разход за придобиване на вторите осем самолета F-16 Block 70. Отправили сме запитване до американската страна за отлагане на крайния срок на офертата до 15 декември. Трябва да подчертая, че крайният успех на този проект изисква и упорита ежедневна работа за изграждане на инфраструктурата на основната оперативна база. Продължава и обучението на летци и инженерно-технически специалисти в САЩ⁵. Когато първите самолети пристигнат, трябва да сме развили всички компоненти на тази способност. Състоянието на изстребителната авиация е критично. По тази причина е необходимо продължаване на летателния ресурс на Миг-29. Паралелно се проучват и други опции за осигуряване охраната на въздушното пространство, като използване на самолети на лизинг. По този начин няма да натоварваме допълнително нашите съюзници от НАТО, споделяйки отговорностите и разходите за колективната отбрана.

Проект „Придобиване на многофункционален модулен патрулен кораб за нуждите на Военноморските сили“ се изпълнява съгласно сключения през ноември 2020 г. договор⁶. През първото шестмесечие на 2022 г. завърши изпълнението на четирите основни етапа по проектирането на корабите. През юни 2022 г. в България⁷ е изпълнено „Залагане на кила“ на първия кораб. С това се поставя началото на тяхното строителство. Паралелно със строежа на корабите са стартирани процеси по придобиване на боеприпаси за ракетното, торпедното и артилерийско въоръжение за провеждане на ефективни приемни изпитания на строящите се бойни кораби. Търсят се варианти и за по-ранно придобиване на съпътстващите материали и

⁴ Request for Proposal-RFP

⁵ В ход е летателно обучение на 5 летци и 1 специалист от ИТС в САЩ. Подготвя се изпращане на още 1 летец и 1 специалист от ИТС през 2022 г.

⁶ Договор с „NVL B.V.&Co. KG“ (предишната компания „Fr. Lurssen Werft GmbH & Co.KG“).

⁷ В българската корабостроителна компания „МТГ Делфин“

оборудване с цел минимизиране на негативното влияние на инфлационните процеси.

Третата приоритетна област е изграждането на командири с модерно мислене и на стратегически лидери с ясна визия. Това е така, защото модернизацията на въоръжените сили не е еднократен акт. Тя не завършва с придобиването на нови образци въоръжение и техника, а е непрекъснат процес на повишаване на отбранителните способности по всички техни компоненти – доктрини, организация, подготовка и на инвестиции във военнослужещите и техните командири-лидери.

Съвременната среда за сигурност извежда на преден план Концепции като трансформационното лидерство или лидерство на промяната. В обучителен и възпитателен аспект целта е формиране на нов тип лидери, способни да устоят на динамиката на промените. Ето защо във военнообразователната система следва по-задълбочено да се развива и прилага практическо лидерство с перспектива практикуване на трансформационно лидерство⁸ и въвеждане на иновативни подходи за лидерска подготовка. В допълнение, военнообразователната система следва да открива силните страни и потенциала на обучаемите и да ги стимулира, чрез участия в изследвания, научни проекти и аналитични постижения. Представянето на обучаемите по време на обучението трябва да бъде обвързано с подбора и последващо назначение във въоръжените сили.

Непрекъснато променящият се характер на войните и конфликтите през 21-ви век ни провокира да трансформираме професионалното развитие на офицерите, да подобрим тяхната подготовка и да се подготвим успешно за възникващите нови начини за водене на война, пред които може да бъде изправена страната ни.

Преподаваният материал трябва да бъде своевременно адаптиран към процесите, свързани с модернизацията на Българската армия и преодоляването на новите предизвикателствата. Това следва да бъде постигнато посредством:

⁸ Трансформационното лидерство е стил, който въвлича служителите, с цел да се определи нуждата от промяна, да се създаде вдъхновяваща и мотивираща визия и да се предприемат нужните действия, за постигане на желаните резултати.

- научно осигуряване трансформацията на въоръжените сили;
- развитие на съвременна академична инфраструктура за провеждане на качествено образование и научни изследвания;
- съответствие между капацитет и амбиции в процеса на формиране на перспективите за развитие;
- ясна икономическа обосновка на инициативите и мениджмънт, базиран на програмна платформа;
- насърчаване и разширяване участието в съвместни научно-изследователски проекти и изследвания с водещи чуждестранни образователни институции в областта на сигурността и отбраната;
- широко внедряване в обучението и подготовката на информационните технологии, симулациите и изграждане на съвременни WEB-базирани среди.

В изпълнение на Програма 2032 се актуализира учебно-плановата документация и се разработват нови образователни програми в професионално направление „Военно дело“. Основната цел е учебните планове и програми да бъдат съобразени с развитието на технологиите и съвременните реалности във военното дело и да са в съответствие със съюзните стандарти.

Успешно беше изпълнена задачата за интегриране и синхронизиране на професионалната подготовка в специалностите на тактическо и оперативно ниво. Новите учебни планове и програми са в сила от днес – от началото на тази учебна година.

Високо ниво на военното образование се постига от академичен състав с добра теоретична подготовка и солиден опит в сигурността и отбраната. Честите и понякога крайни изменения на изискванията за упражняване на военната професия и липсата на мотивация за академична кариера, предимно в младите офицери, имат негативно влияние и наличният академичен състав е недостатъчен за поддържане на определени професионални направления.

За качествено военно образование е необходима модерна, високотехнологична инфраструктура, отговаряща на съвременните изисквания за провеждане на ефективен учебен процес. С отпуснатия финансов ресурс на военнообразователните институции от края на

2017 г.⁹ за строително-ремонтни дейност, част от инфраструктурата във Военна академия „Г. С. Раковски“ и висшите военни училища е модернизирана. Очаквам тази тенденция да продължи и в бъдеще. Все още към настоящия момент инфраструктурата като цяло не е на необходимото ниво. Подходяща учебно-материална база ще даде възможност да се поддържат ключови способности, които правят военнообразователните институции уникални и ги превръщат в желано място за обучение. За съжаление, наличните бюджети не могат да осигурят този ресурс, поради което следва да се търсят допълнителни възможности, както от собствени приходи или участие в проекти, така също и целево държавно финансиране.

Военнообразователните институции предоставят активен и ориентиран към опита учебен процес, който да развива умения за практично и критично мислене. Обучението следва да бъде в синхрон с непрекъснатите промени в развитието на военното дело и технологиите. Създаването на виртуална библиотека с изследвания на действителни случаи би подпомогнало провеждането на колоквиуми, военни игри и учения. Ако бъдат използвани от всички военнообразователни институции, това ще засили взаимодействието и синергията между тях.

Необходимо е да се предприемат стъпки за отваряне на военното образование и поставянето му в конкурентна среда по отношение на гражданското образование у нас и в международен план. За това ще спомогне: (1) изграждане на симулационни центрове с тренажори за обучение в максимално реалистични условия; (2) повишаване на възможностите за дистанционно и виртуално обучение чрез разработване и въвеждане на програми с дигитално образователно съдържание; (3) внедряване на облачни технологии в образователния процес и осигуряване на достъп до тях от мобилни устройства; (4) съвместни проекти с други висши образователни институции за подготовка на специалисти за нуждите на отбраната в нетрадиционни области за военнообразователната система.

⁹ С ПМС № 331/22.12.2017 г. са одобрени допълнителни разходи/трансфери за държавните висши военни училища чрез бюджета на Министерството на отбраната в размер 28 000 000 лв., които са разпределени, както следва: за ВА „Г. С. Раковски“ – 7 000 000 лв.; за НВУ „Васил Левски“ – 16 000 000 лв.; за ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ – 5 000 000 лв.

В този контекст, военно-образователните институции трябва да бъдат гъвкава и адаптираща се система, да развиват способностите на офицерите с напредването на кариерата им, а не в резултат на епизодични възможности за обучение, особено когато тези възможности не са нито навременни, нито точни. Кариерата на офицера трябва да бъде начертана така, че да включва непрекъснато развитие, усъвършенстване и придобиване на нови качества.

Четвъртата приоритетна област е актуализирането на част от националните стратегическите документи. Важно е гореспоменатите приоритетни области да бъдат елементи от стратегическа рамка с ясни цели и приоритети, отразени в съответните национални документи. Те трябва да са адекватни на средата за сигурност и да отразяват паралелно протичащите процеси на адаптация в НАТО и в ЕС – част от които е и България.

В Европейския съюз приехме Стратегически компас, който е амбициозен план за действие за по-силна европейска политика за сигурност и отбрана до 2030 г. Компасът ще позволи на държавите членки на ЕС да действат по-бързо и решително в отговор на кризи чрез създаване на способности за бързо развърщане на основата на съществуващите бойни групи.

Високи са амбициите в областта на отбранителните способности. Предвиждат се повече инвестиции в способности и иновативни технологии и намаляване на технологичните и индустриални зависимости с фокус върху европейската отбранителна индустрия. Тези процеси се осъществяват чрез Постоянното структурирано сътрудничество и Европейския фонд за отбрана. Европейската комисия също е планирала набор от мерки и финансови стимули. Създава се и Център за иновации в отбраната към Европейската агенция по отбрана. България участва в шест проекта по Постоянното структурирано сътрудничество. Координатор сме на един от проектите в областта на морската сигурност. По Европейския фонд за отбрана България участва в дванадесет проекта и е координатор на проект по киберсигурност, ръководен от Института по отбрана.

Чрез Стратегическия компас ЕС прави квантова стъпка напред в областта на сигурността и отбраната, а сътрудничеството между ЕС и НАТО е ключово за сигурността на Европа.

Като страна член на НАТО и ЕС за нас е важно двата съюза да имат допълваща се, съгласувана и взаимно подсилваща се роля в подкрепа на международния мир и сигурност. Наред с други области, ще се засили сътрудничеството по иновационните технологии и технологии с потенциален разрушителен ефект и противодействието на кибер и хибридните заплахи.

В НАТО за поддържане на технологичното предимство над потенциалните противници бяха създадени Ускорител за стимулиране за иновациите в отбраната, познат като DIANA¹⁰ и Фонд на НАТО за иновации, към който България се присъедини по време на Срещата на върха в Мадрид т.г. Целта им е откриване и подкрепа за обещаващи стартъпи в областта на иновационните технологии, технологии с потенциален разрушителен ефект и с двойна употреба. Създава се механизъм за сътрудничество за затваряне на технологичната празнина между съюзниците и за подобрена оперативна съвместимост. Използването на възможностите на DIANA и на Фонда на НАТО за иновации ще предостави на страната ни достъп до най-високите технологии в областта на отбраната и сигурността и ще подпомогне развитието на националните отбранителни способности.

Новата Стратегическа концепция, приета през юни тази година, е ключов документ на Алианса. Работата по нейното прилагане продължава с подготовката на Политическите указания за следващия цикъл от процеса на отбранително планиране на НАТО и на концептуалните решения и документи по мерките за средно- и дългосрочната адаптация на възпиращия и отбранителен потенциал във всички домейни. Много важно е, още на най-ранен етап, да имаме ясна позиция за участието на нашите представители в съответните комитети и работни групи.

¹⁰ Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic – DIANA

У нас, след проведен стратегически преглед са приети основни стратегически документи - Програма за развитие на отбранителните способности на Въоръжените сили на Република България 2032 г. (Програма 2032) и План за развитие на въоръжените сили на Република България до 2026 г. (План 2026). Програма 2032 е с обхват 12 години, хармонизирана с отбранителното планиране на НАТО и ЕС. При нейната подготовка са отчетени дългосрочните тенденции в развитието на средата за сигурност и се дава възможност за приемственост в отбранителната политика на основата на дългосрочни цели и приоритети. Планът за развитие на българските въоръжени сили до 2026 г. съдържа практически стъпки за изпълнение на първия етап от програмата. Предвид настъпилите значителни промени в средата на сигурност и безспорната необходимост от ускоряване процеса по модернизация на въоръжените сили, предвиденият за 2023 г. преглед за изпълнението на плана следва да бъде ускорен. Едновременно с това, при разработване на нова Национална отбранителна стратегия, следва да се отразят и новите моменти от Стратегическата концепция на НАТО. Постоянната работна група по концепциите и доктрините да планира дейности за хармонизиране на концептуалната и доктринална база на въоръжените сили с новите концептуални положения.

Уважаеми госпожи и господа,

В заключение, използвам повода и дадената ми възможност да пожелаая на обучаемите, на командването и на академичния състав на Военна академия „Георги Стойков Раковски“ здраве, високи цели, упоритост и енергия за постигането им. Да помним думите на полковник Борис Дрангов – *„Не нам, господа офицери, не Вам, Ваше Величество, а на обикновения български войник се дължат чутковите победи“*. Грижете се за хората, които водите! Бъдете взискателни към тях, но преди това бъдете взискателни към себе си!

На добър час и успешна учебна година!